

Indkomne bemærkninger til Aabenraa Kommunes Natura2000 handleplan 2010-2015 vedrørende Natura 2000 område nr. 101 Sønder Ådal

Planen er et fælles dokument for Tønder og Aabenraa kommuner. Nedenstående skema indeholder resumé af indkomne ideer og bemærkninger fra offentlighedsperioden 6. juni til 10. august 2012. Endvidere er forvaltningens bemærkninger hertil anført samt konsekvenser for planforslaget.

Afsender	Bemærkninger
Museum Sønderjylland	<p>Eftersom Natura2000 planerne er af generel karakter, kan museet ikke foretage en konkret risikovurdering. Der vil formentlig være risiko for at støde på fortidsminder i forbindelse med anlægsarbejder. Museet anbefaler derfor, at der fremsendes konkrete forespørgsler til Museum Sønderjylland i projektfasen.</p> <p>Forvaltningens bemærkninger Kommunen har en fast procedure for forespørgsel hos Museum Sønderjylland i forbindelse med anlægsprojekter hvor der graves i jorden. Dette vil også ske ved gennemførelse af projekter i medfør af Natura2000 planerne.</p> <p>Teknik og Miljø indstiller at bemærkningen tages til efterretning, men fører ikke til ændringer i Natura2000 planerne.</p>
Vejle-Fredericia landboforening, Landwirtschaftlich er Hauptverein für Nord-schleswig, Landbrugsrådgivning Syd, Jysk Landbrug,	<ol style="list-style-type: none">1. Foreningerne vurderer, at handleplanen indebærer følgende tiltag: Aftaler om vedvarende græs på så store arealer som muligt ud af et område på 444 ha samt hævet vandstand som følge af ændret vedligeholdelse i Gammelå. Handleplanen har ikke nogen faglig stillingtagen til hvor stort et areal, der faktisk vurderes at være nødvendigt for at opfylde målsætningen. Foreningerne er bekymret for dels om der er tilstrækkeligt faglig sammenhæng mellem opnåelse af "gunstige bevaringsstatus" og indsatsen, dels om der ligger tilstrækkeligt og opdateret registreringer bag planerne.2. Hvis lys åbne naturtyper skal ryddes for træer og buske, er det vigtigt, at der er en sammenhæng mellem tilskud til rydning og tilskud til den efterfølgende pleje. Der er lagt op til, at der med tilskuddet til rydning følger en forpligtelse til at holde arealet ryddet efterfølgende. Tilskuddet bør derfor også omfatte den udgift, der er til at holde opvæksten nede. De frivillige aftaler vil ikke i sin nuværende form kunne sikre en "hensigtsmæssig drift", da tilskuddet til afgræsning/slæt og sen udbinding mv. ikke dækker de reelle udgifter. Eftersom tilskudsmuligheden ligner de nuværende MVJ-aftaler, kan det ikke forventes, at lodsejerne vil finde dem økonomisk attraktive og praktisk anvendelige. Lodsejerne frygter risiko for krav om tilbagebetaling af enkeltbetalingstilskud, hvis de tilhørende meget omfattende regelsæt overtrædes, eller de naturgivne forhold ikke giver mulighed for at leve op til kravene til udbetaling af tilskud mv. Der bør tages stilling til, hvad der evt. skal ske med arealer, hvor landmanden ønsker at trække sig ud af den frivillige ordning, f.eks. efter 5 år. Der skal gives tilstrækkelig økonomisk kompensation ved indgåelse af frivillige aftaler, så der tages højde for, at arealer i Natura2000 områder ved omlægning til ekstensiv drift formodentligt aldrig vil kunne tilbagelægges til intensiv drift.

<p>Sønderjysk Landboforening, Sydvestjysk Landboforening, Landbo-Syd, Kolding Herreds Landbrugsforening</p>	<p>Kommunen ikke vil have mulighed for at give tilladelse til genopdyrkning, fordi det vil skade den fremgang i Natura2000 området, der er sket i aftaleperioden.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Det er nødvendigt at foretage en teknisk konsekvensberegning på ændringer af hydrologiens betydning for den omkringliggende landbrugsjord. Hvis mulighed for afvanding af dyrkningsfladen forringes, vil det påvirke muligheden for fortsat drift af arealerne, hvilket bør kompenseres økonomisk. 4. Det bør sikres at der ikke opstår konflikt mellem ønsket om mere våde arealer og afgræsning, da det i praksis er uhensigtsmæssigt i forhold til dyrevelfærd. 5. Hvis der skal ske sammenkædning af naturarealer af hensyn til natur og fugle, bør det primært ske på i forvejen ekstensive arealer. Det er vigtigt at sikre, at der opnås mest mulig "natur" for pengene. 6. I nogle af de statslige Naturplaner var randzoner foreslået som virkemiddel til beskyttelse af naturtyperne 3140 og 3150 (Kalkrige / næringsrige søer). Randzoner er brugt af nogle kommuner som forsigtighedsmarginen i miljøgodkendelserne, og ikke kun af hensyn til disse vandhuller, men især for at undgå påvirkning af skovnaturtyper fra markdriften. Bræmmer på 10 m op til skoven hvor der ikke må tilføres gødning/jordbearbejdes/sprøjtes osv. ligner til forveksling bræmmekravene i lov om Randzoner. Bræmmerne i lov om randzoner gennemføres med kompensation for udtagning af det dyrkede areal. Bræmmer, der udlægges op ad et skovbryn udgør både en udgift til pleje/vedligeholdelse og et indtægtstab, samt en risiko for at miste enkeltbetalingsstøtten, ved at arealet gror til. Det skal hertil nævnes, at mange af de bræmmer, der indtil nu er blevet forlangt af hensyn til Natura2000, gælder arealer, der ligger udenfor Natura2000 udpegningen, og derfor ikke er omfattet af de samme regler om at sikre enkeltbetalingen, hvis de gror til mv. som arealer indenfor Natura2000. Vi kan konstatere, at randzoner omkring naturområder ikke fremgår af handleplanen. Vi må formode, at det betyder, at det ikke er et virkemiddel, som tænkes taget i anvendelse i denne planperiode. 7. Vi kan konstatere, at den formulering, der fremgik af de statslige Naturplaner omkring "øvrige tilførsel af næringsstoffer reduceres – herunder fra dræntilløb, dyrkede marker, overfladevand, spildevand og fodring", ikke er nævnt i kommunens handleplan for Natura2000 området, og vi går derfor ud fra, at området helt og holdent reguleres i kraft af den øvrige lovgivning, der regulerer dræning, udledning af spildevand, gødningstilførsel mv. 8. Vi tillader os at genfremsætte synspunktet om, at det virker ude af proportioner, at naturtyperne "9130 Bøgeskov på muldbund" og "91E0 Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld" skulle være følsomme overfor ammoniakpåvirkning i en grad, så det er nødvendigt at afskære muligheden for landbrug i nærheden til at udvikle sig og tilpasse produktionen, evt. med en medfølgende reduktion af ammoniakfordampningen i forhold til den eksisterende produktion. De økologiske forhold i en bøgeskov på muldbund er karakteriseret ved en god omsætning og god forsyning med næringsstoffer. De økologiske forhold kan ændres af skovdriften, oprodning af jordbunden i forbindelse med stormfald, træk og udtørring af jorden, der opstår som følge af ændrede læ-forhold, ændrede dræningsforhold, lysforhold osv.. Disse faktorer er langt mere betydende for skovens og plantesamfundenes udvikling end en mindre ændring af N-tilførslen fra luften. På den baggrund bør naturtyperne "9130 Bøgeskov på muldbund" og "91E0 Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld" fjernes fra listen over ammoniakfølsomme Natura2000-områder. 9. Der, hvor der er et helt akut behov for at reducere ammoniakbelastningen, fordi naturtypen er ekstremt sårbar overfor luftbåren påvirkning med ammoniak, er kommunen forpligtet til at gribe ind jf. Naturbeskyttelseslovens §19 d-f. Hvis produktionen virkelig er til skade, bør kommunen tilbyde den pågældende landmand fuld erstatning for at lukke sin produktion, så han kan komme videre med sit liv, i stedet for at vente på, at han med tiden afvikler produktionen. Hvis ikke der findes en løsning, kan landmanden være nødt til at fortsætte sin produktion de næste 30 år, fordi det ikke er en mulighed at lukke et anlæg, der ikke er afskrevet.
---	---

	<p>Forvaltningens bemærkninger</p> <p>Ad. 1 Kommunens handleplan er udarbejdet ud fra statens udmeldte nødvendige indsats. Kommunen har i planen indmeldt de nævnte arealer til rydning, græsning/slæt, hydrologi, udvidelse af natur samt etablering af vandhuller ud fra statens udmelding samt viden om arealernes biologiske tilstand og potentiale, beliggenhed, sammenhæng m. m. Arealerne skal ses som "brutto arealer", hvor der generelt er ønske om tiltag for at opnå gunstig bevaringsstatus for naturtyper og arter. Baggrunden for de ganske betydelige ha arealer er bl. a., at kommunen ikke må pege på specifikke arealer, samt et ønske om mulighed for, at mange lodsejere indgår frivillige aftaler.</p> <p>Ad. 2 Kommunen har ikke indflydelse på statens tildeling af tilskud.</p> <p>Ad. 3 Der foretages altid en konsekvensvurdering ved hydrologiprojekter og lodsejere kompenseres i nødvendigt omfang.</p> <p>Ad. 4 Kommunen er opmærksom på, at engarealer kan være så våde/fugtige, at græssende dyr kan blive syge. Det kan derfor være nødvendigt at afgøre, om et projekt skal indebære vandstandshævning eller græsning. I nogle tilfælde kan begge tiltag dog gennemføres.</p> <p>Ad. 5 Kommunen vil hvor det er naturmæssigt fornuftigt og teknisk muligt tilstræbe, at ny natur etableres på i forvejen ekstensive arealer.</p> <p>Ad. 6 Kommunen forventer i første handleplanperiode (2010-2015) ikke at arbejde for udlæg af randzoner/bræmmer.</p> <p>Ad. 7 Kommunen forventer i første handleplanperiode (2010-2015) ikke at arbejde direkte for reduceret næringsstofbelastning.</p> <p>Ad. 8 Kommunen antager, at der henvises til Naturstyrelsens ammoniakmanual vedrørende naturtypers tålegrænser. Kommunen har ingen indflydelse derpå.</p> <p>Ad. 9 Se Ad. 2. Kommunen har som udgangspunkt ikke økonomi til at opkøbe landbrugsejendomme i f. m. naturplanerne.</p> <p>Teknik og Miljø indstiller at bemærkningerne tages til efterretning, men ikke fører til ændringer i Natura2000 handleplanen.</p>
<p>Dansk Ornitologisk Forening Sønderjylland</p>	<p>1. Dansk Ornitologisk Forening (DOF) - lokalafdeling Sønderjylland ser meget frem til, at der sættes handling bag løfterne om at stoppe tilbagegangen for den danske biodiversitet og vende den til fremgang. Derfor er det afgørende, at der nu sættes effektivt ind med målrettet naturpleje og naturgenopretning. Det gælder i særlig grad i Natura 2000-områderne. For ikke statsejede områder, har kommunen et ganske særligt ansvar sammen med lodsejerne. Handleplanerne for de enkelte Natura 2000-områder er meget vigtige forvaltningsinstrumenter, og vi vil derfor gerne gøre opmærksom på nogle alvorlige svagheder i planudkastet. DOF ser meget gerne, at handleplanerne bliver så konkrete og målrettede som muligt. Her har vi med bekymring noteret os, at mange hensigtserklæringer</p>

er bredt og upræcist formuleret, hvilket vi meget vil opfordre til bliver stammet op.

2. Det er i de senere år konstateret, at der er gennemført oprensning af grøfter især i den vestlige del af området omkring Sønderå. Flere steder har de nyoprensede grøfter direkte udledning til åen. Der er i vid udstrækning foretaget gravning af grøfter i området, der også får direkte afløb til Sønderå. Herved er hydrologien ændret så meget, at tidligere våde ekstensivt dyrkede græsenge er blevet så tørre, så der kan dyrkes majs i engene direkte op til åen. De tidligere naturværdier i engene har derved skiftet karakter, så de ikke længere danner naturlige gunstige fourageringsmuligheder og redesteder for flere af arterne på udpegningsgrundlaget.
3. Den foreslåede ændring af vandløbsvedligeholdelsen, som planlægges i vandplanen, anser vi ikke for tilstrækkelig til at udvikle en gunstig hydrologi i Natura 2000 området.
4. DOF Sønderjylland er stort set enig i de mål for planperioden 2010 – 15 som skitseres. Dog finder vi, at der bør sikres en for naturtyperne mest hensigtsmæssig hydrologi. Dette mål bør vægtes højt, da fugtige naturtyper er meget væsentlige levesteder for de fleste arter i udpegningsgrundlaget.
5. Der bør overvejes muligheder for etablering af minirenselanlæg (okkersøer), hvor vand fra sidegrøfter kan passere igennem før udløb til Sønderå. Disse anlæg, der allerede er etableret flere steder i dalen, kan nedsætte belastningen med især kvælstof og fosfor men også okker. Disse stoffer er en fare for vandkvaliteten i åsystemet. Disse minirenselanlæg vil derudover bidrage til den ønskede forbedring af biodiversiteten i ådalen. Man får i tilgift etableret de ønskede redemuligheder og fourageringsområder for væsentligst sorterne men også rørdrum og rørhøg.
6. Der foreslås genetablering af gamle åvandingssystemer, der genskaber de førhen meget naturvenlige våde engdrag i sommerperioden især omkring Gammelås øvre løb, hvor rester af et sådan system endnu findes bevaret. Disse vil derudover kunne henvise til gamle landsbrugskulturer i ådalene og dermed bidrage til formidling af forskellige gamle naturvenlige driftsformer.
7. Den foreslåede etablering af vandhuller forskellige steder i ådalen bør iværksættes hurtigst muligt og ikke afvente forhalende nye undersøgelser.
8. DOF anser den høje luftbårne kvælstofbelastning i området for en alvorlig trussel mod de naturværdier, som vægtes højt i området. DOF anser en lav luftbåren næringsstofbelastning som en væsentlig forudsætning for, at den ønskede ekstensive drift får den ønskede indflydelse på biodiversiteten i området.
9. DOF har noteret sig, at den foreslåede ekstensive græsning og høslet bygger på frivillighed. Det kan være et glimrende udgangspunkt, men der savnes i konkrete bud på, hvad kommunen vil stille op, hvis de nødvendige tiltag ikke kan gennemføres ad frivillighedens vej. Vil kommunen udstede påbud, rejse fredningssag eller tilsvarende? Hvis de opstillede mål for forbedring af livsforholdene for arterne på udpegningsgrundlaget skal have effekt, så mener DOF, at der bør strammes betydeligt op og ikke overlades til frivillige initiativer eller handlinger, der afventer nærmere undersøgelser. Vi mener, at der på kort sigt kan sættes ind med tiltag, der opfylder målsætningen for dyrelivets udvikling i Sønder Ådal.

Forvaltningens bemærkninger

Ad. 1 Kommunens handleplan er primært udarbejdet ud fra statens udmeldte nødvendige indsatser, kommunens viden om arealers biologiske tilstand og potentiale, beliggenhed, sammenhæng m. m. Det er et krav fra statens side, at handleplanen ikke er for specifik/konkret i f. t. arealer, projekter m. m. Dette skyldes bl. a. et ønske om frivillighed og borgerinddragelse.

Ad. 2 Kommunen er enig i, at fuglene i udpegningsgrundlaget har optimale levevilkår, såfremt lavbunds arealer indenfor Natura2000 området har karakter af eng, mose eller vandhul/sø – hvoraf en væsentlig del er lys åben (dvs. uden tilgroning i bl. a. pil, birk og høje

sumplanter). Intensiv dyrkning med afvanding, omlægning, gødskning m. m. er absolut ikke optimalt for fuglene, og kommunen har derfor i udkastet til handleplan udmeldt ønske om sammenhængende og ekstensivt drevne græsningsarealer i langt hovedparten af ådalen i f. m. Sønderå og Gammelå. Kun moser og søer er ikke indmeldt som potentielle græsningsarealer. Det gælder imidlertid, at vandløb skal vedligeholdes jf. vandløbsloven - og at lodsejere har en drænings ret. I visse tilfælde - og særligt indenfor natura2000 områder - kan dræning dog forudsætte kommunal godkendelse. Kommunen antager, at de nævnte oprensninger og grøftninger er sket indenfor lovens rammer.

Ad. 3 Staten har i sin indsatsplan - som angiver indsatsen for kommunens handleplan - angivet, at indsatsen for forbedring af hydrologi i 1. planperiode (2010-2015) kun skal være af mindre omfang. Kommunen vil som udgangspunkt afvente lodsejernes indgåelse af frivillige aftaler vedrørende forbedret hydrologi. Sker det ikke - eller sker det kun i begrænset og utilstrækkeligt omfang - forventer kommunen skærpede krav og udmeldinger fra staten i 2. planperiode (2016-2021). Dette vil medføre skærpet handleplan fra kommunen.

Ad. 4 Se "Ad. 3".

Ad. 5 Etablering af okkersøer er i 1. planperiode ikke et af staten godkendt "virkemiddel" til at begrænse okkerforurening eller øge vandmætning af jord i medfør af vand- og naturplanerne. Kommunen vil overveje forslaget såfremt det bliver et godkendt virkemiddel i kommende planperioder. Se endvidere svaret under "Ad. 3".

Ad. 6 Etablering af åvandingsystemer er i 1. planperiode ikke et af staten godkendt "virkemiddel" til at øge vandmætning af jord i medfør af vand- og naturplanerne. Reetablering af engvandingsanlægget ved Teptoft kunne være interessant ud fra en kulturhistorisk synsvinkel, men lader sig næppe realisere, idet den statslige vandplan peger på, at resterne af stemmeværket ved Teptoft udgør en faunaspærring i Sønderåen, og at denne spærring skal fjernes helt. Kommunen vil overveje forslaget såfremt det bliver et godkendt virkemiddel i kommende planperioder. Dog gøres opmærksom på, at opstemning af vandløb kan være stærkt generende for trækkende fisk og andre dyr.

Ad. 7 Staten har givet indsigelse overfor kommunens angivelse i planudkastet om, kun at ville undersøge behovet for vandhuller i Sønder Ådal i 1. planperiode for at sikre sortterne. Kommunerne har efter dialog med Naturstyrelsen besluttet at angive i planen, at der etableres 4-5 vandhuller i 1. planperiode

Ad. 8 Staten har i sin indsatsplan - som angiver indsatsen for kommunens handleplan - ikke angivet, at det i 1 planperiode (2016-2021) er nødvendigt med en indsats for at mindske belastningen med luftbåren ammoniak. Staten har også udmeldt, at indsatsen mod luftbåren ammoniak skal ske via administration af Husdyrbekendtgørelsen. Det bemærkes endvidere, at ammoniak nedfaldet primært kan være problematisk i moser, overdrev og heder - og ikke i enge, som udgør en væsentlig del af naturtyperne i ådale i Natura2000 området.

Ad. 9 Kommunens handleplan er primært udarbejdet ud fra statens udmeldte nødvendige indsatser, kommunens viden om arealers biologiske tilstand og potentiale, beliggenhed, sammenhæng m. m. Det er et krav fra statens side, at handleplanen ikke er for speci-

	<p>fik/konkret i f. t. arealer, projekter m. m. Dette skyldes bl. a. et ønske om væsentlig frivillighed og borgerinddragelse. Handleplanen vedrører 1. planperiode som udløber med udgangen af 2015, og der er derfor forholdsvis kort tid til at planlægge og gennemføre projekter. Kommunen vil som udgangspunkt afvente lodsejernes indgåelse af frivillige aftaler. Sker det ikke – eller sker det kun i begrænset og utilstrækkeligt omfang – forventer kommunen skærpede krav og udmeldinger fra staten i 2. planperiode (2016-2021). Dette vil medføre skærpet handleplan fra kommunen.</p> <p>Teknik og Miljø indstill at bemærkningen tages til efterretning, men ikke fører til ændringer i Natura2000 handleplanen (ud over hvad ændres jf. "Ad. 7").</p>
Naturstyrelsen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aabenraa Kommune og Tønder Kommune har sendt forslag til Natura 2000-handleplan for område nr. 101 Sønder Ådal i høring med høringsfrist hhv. den 10. august og 7. august 2012. I medfør af miljømålslovens § 46 e kan miljøministeren til varetagelse af statslige interesser eller opfyldelse af internationale forpligtelser fremsætte indsigelse mod et forslag til handleplan inden udløbet af høringsfristen. Miljøministeren har delegeret indsigelseskompetencen til Naturstyrelsen. Naturstyrelsen gør indsigelse mod forslag til Natura 2000-handleplan nr. 101 Sønder Ådal. Det fremgår af Tabel 1, s.9, at behov for ny indsats for etablering af vandhuller (sortterne) afventer undersøgelse. Ligeledes fremgår det på s.10 under afsnit om sikring af levesteder for sortterne samt s.11 under afsnit om arter, at det undersøges i første planperiode, hvilken yderligere indsats, der er nødvendig for at sikre velegnede levesteder for sortterne i området. Indsigelsen er begrundet i følgende: De kommunale Natura 2000-handleplaner er udarbejdet i medfør af miljømålslovens 37 a, hvorefter kommunalbestyrelsen udarbejder en handleplan til gennemførelse af Natura 2000-planen inden for kommunens geografiske område på land og for den kystnære del af vanddistriktet. Ifølge miljømålslovens § 46 a, stk. 4, skal kommunalbestyrelsen sikre gennemførelse af en vedtaget handleplan. Det fremgår af Natura 2000-planen for område nr. 101 Sønder Ådal i retningslinje 4.1, at der skal gøres en særlig indsats for at skabe velegnede levesteder for sortterne. Naturstyrelsen er enig i, at den konkrete indsats for sortterne som udgangspunkt forudsætter en undersøgelse af behovet for etablering af vandhuller med mere, som beskrevet i handleplanforslaget. Men Naturstyrelsen finder ikke, at den kommunale handleplan i tilstrækkeligt omfang afspejler Natura 2000-planens retningslinje 4.1. Naturstyrelsen indgår gerne i dialog om de nødvendige ændringer med henblik på at få ophævet indsigelsen. Hvis der ikke ved forhandling kan opnås enighed, træffer miljøministeren afgørelse, jf. miljømålslovens § 46 e. 2. Naturstyrelsen har derudover følgende bemærkninger: Side 8, under afsnit Bekæmpelsesplaner for invasive dyrearter samt regulering af prædatorer. Her angives, "Naturstyrelsen udarbejder bekæmpelsesplaner for mink og mårhund, hvilket forventes at løfte reguleringen af disse arter. Naturstyrelsen skal gøre opmærksom på, at forvaltningsplan for mink lægger op til, at der søges gennemført en intensiv regulering i udvalgte særlige indsatsområder baseret på et partnerskab med interessenter. Forvaltningsplanen forudsætter, at der derudover fortsat sker bekæmpelse af mink også uden for de særlige indsatsområder. Forvaltningsplanens effekt vurderes i løbet af 2013. Handleplanforslaget kan her give det fejlagtige indtryk, at alene Naturstyrelsen står for indsatsen." 3. I tabel 1, s.9 er der angivet et behov for ny indsats på ca. 444 ha med aftaler om vedvarende græs. Det fremgår af tabellen, at der er tale om et "brutto-areal", hvor der bør ske en særlig indsats for at fremme frivillige aftaler. Det beror på en misforståelse, at angivelsen af det meget store areal får indflydelse på prioriteringen af tildelingen af landdistriktsmidler. Hvorvidt der kan gives MVJ-tilsagn m.v. inden for det af kommunen udpegede område, afgøres alene af, at ansøgninger opfylder de betingelser, som er knyttet til de enkelte tilskudsordninger, herunder om arealerne ligger inden for de områder, som udpeget af NaturErhvervstyrelsen. Det er besluttet at revidere kortbilaget med henblik på at sikre, at afgrænsningen af de tilskudsberettigede områder ikke er uhensigtsmæs-

	<p>sig i forhold til gennemførelsen af den statsligt krævede indsats. Det er endvidere en forudsætning for en evt. ændring af NaturErhvervstyrelsens kortbilag, at en ændret afgrænsning knytter an til den indsats, som det statslige indsatsprogram stiller krav om.</p> <p>4. I handleplanforslagets tabel 1, s.9 og i teksten s.10 er der under behov for ny indsats mod forstyrrelser og etablering af vandhuller angivet, at der afventes undersøgelser. Det bør her præciseres, at kommunerne gennemfører disse undersøgelser.</p> <p>Forvaltningens bemærkninger</p> <p>Ad. 1 Naturstyrelsens indsigelse går på, at planforslaget ikke angiver særlig indsats for sortterne. Aabenraa og Tønder kommuner har overfor styrelsen foreslået, at det i handleplanerne indskrives, "at der for at sikre levesteder for sortterne anlægges 4-5 vandhuller, indrettet efter de krav, som sortternen forventes at have til ynglestedet. Vandhullerne placeres med begrænset indbyrdes afstand og i den del af planområdet, som viser sig mest velegnet. I samarbejde med eksperter gennemføres undersøgelser af sortternens livskrav, med henblik på eventuel anlæg af nye vandhuller i næste planperiode". På baggrund heraf har Naturstyrelsen ophævet indsigelsen.</p> <p>Ad. 2 Kommunen vil – hvor det er påkrævet og muligt – bidrage til bekæmpelsen af mink. Planens beskrivelsen af indsatsen mod prædation ændres derfor til "Mink og mårhund forventes bekæmpet indenfor Naturstyrelsens planer herfor. Bekæmpelse af øvrige prædatorer forventes at ske indenfor vildtforvaltningslovens rammer, som forvaltes af staten. Eventuel indsats inden for kommunernes ressortområde vil kunne finde sted efter konkret vurdering af hvor og i hvilket omfang, der er behov for dette".</p> <p>Ad. 3 Kommunerne peger på de store arealer, fordi vi mener, der er behov for at sikre fortsat græsning, hvis leveforholdene for arter på udpegningsgrundlaget skal opretholdes. Hvorvidt der så reelt kan opretholdes græsning afhænger af mange forhold, herunder om der kan opnås støtte, hvis lodsejeren søger. Kommunerne er ganske klar over, at en angivelse af et behov ikke er ensbetydende med at behovet bliver dækket. Her kan bemærkes, at kommunerne ikke har væsentlige midler som kan træde i stedet for landdistriktsmidlerne og at en betydelig del af de arealer der peges på, er §3-beskyttede enge.</p> <p>Ad. 4 Kommunerne agter at gennemføre de nævnte undersøgelser.</p> <p>Teknik og Miljø indstiller at bemærkningen tages til efterretning. Det indskrives i planen som angivet under Ad. 1 og 2</p>
Friluftsrådet Sønderjylland	<ol style="list-style-type: none"> 1. Friluftsrådets holdning overordnet set er, at det er et godt forslag. Vi finder det positivt, at man vil bruge planperioden til at vurdere behovet for nye tiltag vedr. sikring af uforstyrrede områder før man griber til nye virkemidler. flg. planen er forstyrrelse ved redestederne en trussel mod især sortterne, hedehøg og rørhøg. Der er ikke i forslaget nogen beskrivelse af problemer for disse arter og ingen dokumentation af problemer. Det er derfor ikke muligt at tage stilling til løsningsmuligheder. 2. Friluftsrådet finder, at det er u hensigtsmæssig at regulere færdslen i et område hvis der ikke foreligger klar dokumentation for at aktiviteter udgør et problem. Adgangsregulering bør kun anvendes når det er uomtvisteligt at en konkret aktivitet hindrer en gunstig bevaringsstatus for en konkret, truet biotop og da kun i en så kort periode som mulig, fx yngletider. Oftest kan problemerne løses ved oplysning og skiltning om fugle- og dyreliv og om hensigtsmæssig opførsel i naturen. Friluftsrådet vil opfordre til, at fuglenes levesteder beskyttes gennem planlægning af adgang (fx sti planlægning) og information og ikke i generelle forbud. 3. Græssende dyr som naturpleje; Friluftsrådet foreslår at der ved indhegning af området til afgræsning etableres låger eller kvægriste i indhegningen samt stisystemer i eller omkring indhegningen, og at der samtidig bliver lavet information om tiltaget. Dette vil sikre

	<p>publikum adgang til en god naturoplevelse, og det vil øge forståelsen for natur og naturpleje.</p> <p>Forvaltningens bemærkninger Ad. 1 Kommunens handleplan er primært udarbejdet ud fra statens udmeldte nødvendige indsatser for at sikre naturtyper og arter.</p> <p>Ad. 2 og 3 Kommunen vil – hvor det er muligt – søge at tilgodese rekreative interesser i f. m. beskyttelsen af sårbare arter.</p> <p>Teknik og Miljø indstiller at bemærkningen tages til efterretning, men ikke fører til ændringer i Natura2000 handleplanen.</p>
Danmarks Jægerforbund (JKF)	<ol style="list-style-type: none"> 1. JKF-Aabenraa finder at Natura 2000 handleplanen vil kunne medføre en større biodiversitet, hvilket på langt sigt vil gavne jagtmulighederne i Danmark. Derudover kan Natura handleplanen f.eks. også medføre udvidede muligheder for regulering af ræv, mink osv., hvilket også vil tilgodese de jagtbare arter. DJ's natursyn, matcher fint med dette. Problemerne vi ser i planen er "forstyrrelser", hvilket ikke behøver at betyde forringede jagtmuligheder, hvis det f.eks. er i yngletiden forstyrrelserne skal begrænses. Forstyrrelserne generelt kan i yngletiden for de udpegede arter forekomme i form af bukkejagt. Denne jagtform er en stille jagt og betragtes ikke som værende af generel forstyrrende karakter. 2. Forbedring af hydrologi, lukning af grøfter mv, vil medføre store problemer i området for lokalbefolkningen, da der allerede nu er store områder der jævnligt er oversvømmede. 3. Prædation fra ræv og mink er anført som bestandsreducerende. Her vil Danmarks Jægerforbund repræsenteret ved lokale medlemmer meget gerne være behjælpelige ved den planlagte regulering af prædatorerne. Dette kan f.eks. være kontakt til lodsejere, regulering af ræv, mink osv. <p>Forvaltningens bemærkninger Ad. 1 Kommunens handleplan er primært udarbejdet ud fra statens udmeldte nødvendige indsatser for at sikre naturtyper og arter. Det fremgår at evt. reducere af forstyrrelser afventer nærmere undersøgelse. Kommunen vil – hvor det er muligt – søge at tilgodese rekreative interesser i f. m. beskyttelsen af sårbare arter.</p> <p>Ad. 2 Kommunens handleplan i f. t natur og vandmiljø er primært udarbejdet ud fra statens udmeldte nødvendige indsatser for at sikre naturtyper og arter.</p> <p>Ad. 3 Naturstyrelsen udarbejder bekæmpelsesplaner for mink og mårhund, og er den primære aktør i f. t. reguleringen af disse arter.</p> <p>Teknik og Miljø indstiller at bemærkningen tages til efterretning, men ikke fører til ændringer i Natura2000 handleplanen.</p>
Kurt Andresen, Noldevej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Efter at Åbenrå Kommune har sendt Vandhandleplanen i offentlig høring, har jeg følgende bemærkninger! Mine bemærkninger gælder især for Natura 2000 Område nr. 101 Sønder Ådal. Især to indsatstyper i forhold til vandløb vil jeg gerne gøre indsigelse imod. Det drejer sig om "ændret vedligehold" og "fjernelse af spærringer". Som nævnt i Materialet skønner man, at der er behov for flere

<p>29, 6372 Bylderup Bov</p>	<p>våde arealer, og at man vil opnå dette ved reduceret vandløbsvedligehold på ca. 6 km af Gammelå. Dette er jeg meget uenig i! Samtidig ønsker man at yderligere arealer afgræsses eller bruges til høslæt. Dette hænger ikke sammen! Som lodsejer ned til gammelå i næsten 20 år har man kunne konstatere at engene er blevet vådere og vådere! Og at mange landmænd stort set ikke kan bruge disse arealer til afgræsning (hvis dyr græsser på vandlidende arealer er der stor sandsynlighed for, at de får indvoldsorm bliver utrivelig, og i værste fald dør). Derfor er der imod godt Landmandskab, at lade dyr græsse på sådanne arealer. Dvs. det er fagligt uforvarsvarlig. Samtidig er der blevet meget vanskelig at bjerge hø i engene. Hø er som bekendt tørret græs. Men det er umuligt at lave hø, når der står vand i engene! I 2011 var det ikke muligt, og i 2012 med begrænset succes ! Reduceret vandløbsvedligehold kan også få store konsekvenser i forhold til landbrugsjord der afvandes via gammelå. Landskabet omkring gammelå er meget flad, og det er efter min mening forkert, at tale om et ådal, da der ofte ikke findes tydelig overgang til engene! Gammelå har et meget lav fald (ca. 0.5m pr. 1000m).</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Skulle den ændrede vedligehold medføre, at omkringliggende arealer bliver vandlidende, forbeholder jeg mig retten til at kræve erstatning! 3. Jeg vil foreslå at man prøver, at vende tilbage til det vores forfædre gjorde. I efteråret og om foråret stemmede man vand op i engene. Dette havde en vis gødningsværdi! Om sommeren bjergede man hø og græssede kreaturer i engene. Dette kan lade sig gøre, hvis man vedligeholder gammelå på en sådan måde, at vandet kan trække væk i foråret (dvs. at man skulle grødeskære gammelå min. 2 gange om året. Den første grødeskæring kunne evt. være at skære en strømrende i foråret og en gennemgribende grødeskæring senere på året). Man kunne jo overveje at genetablere de gamle stemmeværker som er blevet fjernet. Øst for Rens findes der et gammel Stemmeværk ved gården Teptoft. Her regulerede man vandstanden i gammelå. Blev det for tørt lukkede man vand ind fra Sønderå. Så man har mulighed for at påvirke vandstanden i Gammelå, skulle der være for lidt vand. Hvilket ikke er set i mange år! 4. Til sidst et par generelle bemærkninger: Klimaet ændrer sig. Nedbørsmængderne bliver større og større. Skybrud sker hyppigere. Derfor er der efter min mening forkert, at etablere mere og mere våde arealer! Derved fjerner man også de naturlige regnvandsbassiner! Ser vi på Åbenrå Kommune, ligger vandskellet umiddelbart Vest for Åbenrå By. Dvs. at langt det meste vand løber tværs gennem Kommunen, for til sidst at løbe gennem vidåslusen ved Højer. Vandløb der løber vestpå har et meget ringe fald (som nævnt ofte kun 0,5 m pr. 1000 m). Et hvert indgreb der forsinker vandet, kan få store negative konsekvenser for de omkringliggende arealer. Afgrøder der går tabt, huse og kælder under vand! Derfor bør man tænke sig godt om inden man gennemfører disse vandhandleplaner. Det kan senere være svært, at ændre en forkert beslutning, hvis miljølovens §3 finder anvendelse og man ikke kan ændre en opnået tilstand! <p>Forvaltningens bemærkninger</p> <p>Ad. 1 Det er ingen tvivl om, at ændret vandløbsvedligeholdelse i nogle vandløb vil kunne besværliggøre den fremtidige drift af de vandløbsnære arealer. Handleplanerne for Natura 2000-områder vil imidlertid typisk være mere tungtvejende end vandhandleplanerne. Derfor vil omfang og metode for den ændrede vedligeholdelse (jf. Vandhandleplanen) også skulle vurderes nøje i selve planlægningsfasen – ikke mindst i de områder, hvor Natura2000 planen peger på, at fortsat drift af engene er vigtigt for udpegningsgrundlaget (i dette tilfælde forskellige fuglearter).</p> <p>Ad. 2 Der foretages altid en konsekvensvurdering ved hydrologiprojekter og lodsejere kompenseres i nødvendigt omfang.</p> <p>Ad. 3 Reetablering af engvandingsanlægget ved Teptoft kunne være interessant ud fra en kulturhistorisk synsvinkel, men lader sig næp-</p>
--------------------------------------	---

	<p>pe realisere. Den statslige vandplan peger på, at resterne af stemmeværket ved Teptoft udgør en faunaspærring i Sønderåen, og at denne spærring skal fjernes helt.</p> <p>Ad. 4 Klimaforandringer indgår ikke i kommunens prioritering af de indsatser, som staten har fastsat jf. natur- og vandplanerne. Aabenraa Kommune arbejder dog sideløbende med en klimastrategi, hvor i første omgang lavtliggende byområder, men også senere landområder vil indgå. Der planlægges udarbejdet en klimahandlingsplan med udgangen af 2013. Kommunen er enig i, at øget nedbør sætter vandløbssystemer under pres. Når arealer bliver mere fugtige, er de imidlertid i tættere kontakt med vandløbene, så vand bedre kan holdes tilbage og forsinkes. Det aflaster nedstrømsliggende vandløb.</p> <p>Teknik og Miljø indstiller at bemærkningen tages til efterretning, men fører ikke til ændringer i handleplanen.</p>
Region Syddanmark	<p>Region Syddanmark (RS) har visse kommentarer vedr. handleplan udkastet. <u>Råstoffer</u>: Da der indenfor Natura 2000-området ikke er konfliktpunkter med eksisterende eller planlagte graveområder eller interesseområder, har RS ingen bemærkninger til Natura 2000-handleplanen i forhold til råstoffer. <u>Grundvand</u>: RS vurderer ikke, at de planlagte aktiviteter i forbindelse med implementering af Natura 2000-handleplanerne får indflydelse på Regionens indsats overfor grundvandet. <u>Jordforurening</u>: RS gør opmærksom på, at såfremt implementeringen af Natura 2000-handleplanen berører lokaliteter, som af Regionen er kortlagt efter Jordforureningsloven eller andre lokaliteter, som er forurenede med miljøfremmede stoffer, kan enkelte aktiviteter i forbindelse med implementeringen være omfattet af Jordforureningslovens bestemmelser og eventuelt forudsætte anmeldelse og/eller tilladelse efter Jordforureningsloven eller tilhørende bekendtgørelser. F. eks. har RS bemærket i f. t. Natura2000-område nr. 101 at der mellem Rens og Store Jyndevad findes en kortlagt lokalitet på vidensniveau 2 og Nord for Rens Hedegård Plantage findes tre lokaliteter kortlagt på vidensniveau 2. Derudover findes en lokalitet kortlagt på vidensniveau 1 ved Frestrup Mark.</p> <p>Forvaltningens bemærkninger Kommunen vil – hvor det er nødvendigt – inddrage regionen i forhold vedrørende jordforurening.</p> <p>Teknik og Miljø indstiller at bemærkningen tages til efterretning, men ikke fører til ændringer i Natura2000 handleplanen.</p>
Dansk kano og kajak forbund	<p>1. Dansk Kano og Kajak Forbund (DKF) har fulgt arbejdet med implementeringen af EU's Natura 2000 direktiv i Danmark tæt fra starten. Arbejdet betyder, at vi også i fremtiden får mulighed for at opleve en række af Danmarks naturskønne områder. Derfor har DKF følgende kommentarer til den foreslåede handleplan. Langt størsteparten af DKF's medlemmer er motionister, som har valgt denne form for fysisk aktivitet, hvor netop oplevelsen af naturen er et væsentligt element. Som aktive naturbrugere har kano- og kajakroere fokus på både naturoplevelser såvel som respekt og hensyn til naturen. DKF har i mange år haft høj vægt på netop denne kombination og derfor har vores klubber også meget fokus på det. Alle vores medlemmer er derfor grundigt informeret om hvor vi må ro og hvornår samt hvor vi skal være særlig hensynstagen eller helt holde os væk fra. Kano- og kajakroere færdes som oftest alene eller i små grupper i et roligt tempo. Det er DKF's opfattelse at vore medlemmers aktiviteter ikke udgør nogen form for belastning for</p>

	<p>dyr og fugle, udover den belastning som menneskelig færdsel altid vil være, til vands til lands og i luften.</p> <p>2. Af forslaget fremgår, at der vil være en indsats på sikring mod forstyrrelser i mindre omfang og at bl.a. Naturstyrelsen skal undersøge og vurdere behov for en indsats mod forstyrrelser i området, hvilket efterfølgende kan føre til en konkret indsats. DKF ønsker dog, at der ikke indføres yderligere restriktioner oven i allerede eksisterende sejladsforbud eller restriktioner fra bl.a. diverse bekendtgørelser, da vi jo allerede gør en dyd ud af at overholde disse. I forlængelse af dette ønsker vi ligeledes at Kommunen søger at inddrage de lokale interessenter for at det bedste kompromis kan nås.</p> <p>Forvaltningens bemærkninger Ad 1 og 2 Kommunen vil – hvor det er muligt – søge at tilgodese rekreative interesser i f. m. beskyttelse af sårbare arter og naturtyper.</p> <p>Teknik og Miljø indstiller at bemærkningen tages til efterretning, men ikke fører til ændringer i Natura2000 handleplanen.</p>
<p>Kommunernes Landsforening (KL)</p>	<p>Kommunernes Landsforening (KL) har i brev af den 12.10.12 (efter høringsfristens afslutning) oplyst, at KL efter Naturstyrelsens høringssvar har forhandlet med styrelsen derom. KL opfordrer generelt kommunerne til visse ændringer af planudkastene.</p> <p>Forvaltningens bemærkninger På baggrund af KL`s oplysninger foreslås følgende ændringer i planudkastet:</p> <p>I tabel 1 og bilag 2 ændres arealangivelser nævnt som "Ca. X ha" til "Op til X ha"</p> <p>I afsnittet "Forventede metoder og forvaltningstiltag" indskrives "Arealer angivet i tabel 1 er potentielle bruttoarealer, der vil blive undersøgt nærmere i planperioden med henblik på at vurdere gennemførlighed. Indsatsens præcise omfang vil bero på en biologisk, teknisk og økonomisk vurdering og vil sikre Natura 2000-planens målopfyldelse ved at arealer med disse naturtyper indenfor Natura 2000-området ikke går tilbage, og tilstanden samlet set ikke forringes i denne planperiode".</p> <p>I afsnittet "Prioritering af den forventede forvaltningsindsats" indskrives "For så vidt angår ambitionsniveau gælder i første planperiode indtil videre den med Grøn Vækst afledte nationalpolitiske præmis om frivillighed i Natura 2000-indsatsen, hvilket også er baggrunden for økonomiaftalen for 2013 ml. regeringen og KL, der lægger de økonomiske rammer for den kommunale Natura 2000-indsats".</p> <p>Teknik og Miljø indstiller at det indskrives i planen som angivet.</p>